

Türk Dünyası Gençleri için Kültürel Değişim, Gelişim ve Hareketlilik Ortamı: KTMÜ Örneği

Azamat MAKSÜDÜNOV¹ Meerim ASANBEKOVA²

¹Kırğızistan – Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, azamat.maksudunov@manas.edu.kg
Bişkek.

² Kırğızistan – Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, Bişkek, meerym94@gmail.com.

Öz

Yabancı ülkelere eğitim amaçlı yapılan ziyaretlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu tür hareketlilik gençlerin sadece mesleki yönden gelişmesine değil, aynı zamanda kültürel değişimlere de yol açmaktadır. Günümüzde birçok ülke uluslararası öğrencilerin ekonomik, sosyo-kültürel katkılarının farkına varmış ve uluslararası öğrencileri kendi ülkelerinin yükseköğretim kurumlarına çekebilmek için yoğun bir rekabet içine girmişlerdir. Literatürde bu pazardan önemli pay alan ülkeler örneğinde yapılan çalışmaların yoğun olduğu görülmektedir. Ancak, Kırğızistan örneğinde yapılan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çalışma Türk dünyasından ve diğer ülkelerden gelen yabancı öğrenciler açısından bir kültürel değişim ve gelişim ortamı olarak Kırğızistan'ın ve Kırğızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin (KTMÜ) cazibe düzeyini ortaya koymayı amaçlamaktadır. KTMÜ'de kayıtlı öğrencilerin (5586), %15'ni yabancı uyruklu öğrenciler (839) oluşturmaktadır. Araştırmada veriler anket formu kullanılarak, 226 öğrenci ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Araştırma bulgularının ilgili devlet kurumları ve yüksek öğretim kurumları için pazarlama stratejilerinin geliştirilmesinde önemli ipuçları vereceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı uyruklu öğrenciler, Kültürel değişim, Öğrenci hareketliliği.

Place of Cultural Change, Development and Mobility for Turkic World Youth: The Case of KTMU

Abstract

Nowadays, the number of visits to foreign countries for educational purpose is increasing substantially. This kind of mobility not only leads to the development of young people in the professional direction, but also leads to the cultural diversity. Most of countries have recognized the value of international students, the financial and socio-cultural benefits these students can bring to an economy. Consequently, there is a growing global competition between countries to attract more foreign students to their own higher education institutions. There is an abundance of research in the case of the countries that have a significant share in this market. However, to date, any research related with international students in Kyrgyzstan has been conducted. This study aims to reveal the attractiveness level of Kyrgyzstan and Kyrgyz-Turkish Manas University (KTMU) as a cultural change and development place in terms of foreign students coming from Turkic and other countries. KTMU currently enrolls 5586 students and 15 % (839) of them are foreign students. The survey data was obtained from face-to-face interviews with a total of 226 students by using questionnaire form. The research findings are thought to give important clues to the relevant government agencies and higher education institutions for developing marketing strategies.

Key Words: Foreign Students, Cultural Change, Student Mobility.

1. Giriş

Uluslararası eğitim hizmeti, hızla gelişmekte olan sektör hâline gelmiştir. Küreselleşen dünyada en belirgin eğilimlerden biri, eğitimin, yani yüksek öğretimin uluslararasılaşmasıdır. Yüksek öğretimin uluslararasılaşmasının vazgeçilmez bileşeni ise öğrenci hareketliliğidir. Uluslararası öğrenciler herhangi bir ülke için çoklu fırsatlar sunma kapasitesine sahiptir. Bir taraftan eğitimin kalitesini olumlu bir şekilde etkilerken diğer taraftan yükseköğretim kurumları çok uluslu ve çok kültürlü kampüslere sahip olmaktadır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yayımlanan istatistiklere göre, 2005 ve 2012 yılları arasında dünya genelinde kayıtlı yabancı yüksek öğretim öğrencilerinin sayısı % 50 oranında (3 milyondan 4,5 milyona) artmıştır (OECD, 2016). OECD bünyesinde, 2014 yılında yüksek öğretime kayıt olan öğrencilerin %6'sını uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır. Bu göstergenin 2025 yılına kadar 7.2 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir (Böhm et al, 2002). Uluslararası eğitim talebinin büyümesi, ülkeler arasındaki rekabetin artmasına neden olmuştur. OECD ülkeleri arasında en fazla uluslararası öğrenciyi sahip

ülkelerin başında ABD (toplam uluslararası öğrencilerin %26'sı), İngiltere (%15), Fransa (%10), Almanya (%10) ve Avustralya (%8) gelmektedir. Uluslararası öğrenci dolaşımından en fazla pay alan söz konusu ülkelere bakıldığında yabancı uyruklu öğrenciler bu ülkeler için çok önemli bir ekonomik gelir kalemini oluşturmaktadır.

31 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Kırğızistan'da eğitim alanında ciddi değişimler olmuştur. Yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarına öğrenci gönderme ve yurt dışından gelen öğrencilerin sayısının arttığı gözlenmektedir. Yabancı ülkelerle ilişkiler artmış, sağlık, ticari ve askeri alanda olduğu gibi eğitim alanında da birtakım anlaşmalar yapılmıştır. Bağımsız Devletler Topluluğu'na (BDT) üye ülkeler ile yaklaşık 20 kurumsal anlaşma ve BDT dışındaki ülkelerle yaklaşık 50'nin üzerinde anlaşma yapıldığı bilinmektedir (European Commission, 2012). Ayrıca, ülkede yüksek öğretim kurumlarının sayısı hızla artmaktadır. 1992 yılında Kırğızistan'da 13 tane yüksek eğitim kurumu varken, günümüzde bu sayı 50'ye ulaşmıştır. Yüksek öğretim kurumlarında eğitim gören toplam öğrenci sayısı 1992 yılında 53.670 iken, 2016 yılında 175.430'a çıkmıştır. Belirtilmesi gereken bir diğer husus, 1992 yılında

Kırgızistan'da özel üniversite mevcut değildi, günümüzde ise 17 tane özel üniversite faaliyet göstermektedir (KC Milli İstatistik Kurumu, 2016). Kırgızistan, ERASMUS MUNDUS, TEMPUS, UNESCO, UNDP, Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD), Soros Vakfı, IREX (Uluslararası Araştırma ve Değişim Kurulu), ACCELS (Uluslararası Eğitim için Amerikan Konseyleri), MEVLANA Değişim Programı, ERASMUS + gibi öğrenci ve öğretim personelinin hareketliliğini destekleyen uluslararası programlardan faydalanmaktadır (European Commission, 2012). Günümüzde 8000'den fazla öğrenci Rusya, Türkiye, Almanya, ABD gibi ülkelerde üniversite eğitimi görmektedir. Kırgız üniversitelerinde ağırlıklı olarak BDT ülkelerinden (Kazakistan, Rusya, Tacikistan, Özbekistan, Azerbaycan, Türkmenistan) ve Türkiye, Hindistan, Suriye, Afganistan, Pakistan, Çin, Moğolistan, Nepal gibi BDT dışı ülkelere gelen 12.723 yabancı uyruklu öğrenci eğitim görmektedir (UNESCO Institute for Statistics, 2017).

Kırgızistan'da eğitim hizmetlerinin ihracatı artık bir gelir fırsatı olarak ilgi odağı haline gelmeye başlamıştır. Bunun yanında uluslararası eğitimin ülkeler için bilimsel ve sosyo-kültürel katkılarıyla birçok farklı açıdan etkili olması, bu alandaki hareketlilik ve işbirliklerini de güçlendirmektedir. Ancak, uluslararası eğitimin tüm bu avantajlarından yararlanmak ve ülkeye çok sayıda yabancı uyruklu öğrencileri çekebilmek için rakiplerden farklılaşan pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bunun için konuyla ilgili araştırmaların yapılması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Türk dünyasından ve diğer ülkelerden gelen yabancı öğrenciler açısından bir kültürel değişim ve gelişim ortamı olarak Kırgızistan'ın ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin (KTMÜ) cazibe düzeyinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

2. Literatür Taraması

Mevcut literatürde öğrencileri yurtdışı ve deniz aşırı eğitime yönlendiren temel motivasyon unsurları itme ve çekme faktörler bağlamında ele alınmıştır. İtme faktörleri, menşe ülkeyle ilgili olup, öğrencileri yurtiçinde eğitim almak yerine yurtdışında eğitim almaya motive eden faktörlerdir. Çekme faktörleri ise ev sahibi ülke ile ilgili olup, bu ülkeyi uluslararası öğrenciler için çekici hâle getiren faktörler olmaktadır (Mazzarol & Soutar, 2002).

Mazzarol ve Soutar (2002), itme ve çekme modeli aracılığıyla öğrencileri yurtdışında eğitim almaya motive eden ve eğitim destinasyonu seçimi üzerinde etkili olan faktörleri incelemişlerdir. Çalışmada veriler, Endonezya, Tayvan, Çin ve Hindistan'da eğitim görmekte olan toplam 2 485 uluslararası öğrencilerden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Mazzarol ve Soutar (2002) tarafından belirlenen "itme faktörleri" dört tane faktörü kapsamaktadır: yurtdışında alınan eğitimin yurtiçinde alınan eğitime göre daha iyi olması, yurtiçi üniversitelere başvurmanın zor olması, Batı kültürünü daha iyi öğrenme isteği ve mezun olduktan sonra ev sahibi ülkeye göç etme niyeti. Öğrencilerin belli bir ev sahibi ülkeyi eğitim yeri olarak seçmelerini etkileyen "çekme" faktörleri de dört tane faktörü içermektedir: ülkenin itibarı veya profili, ebeveyn etkisi, coğrafi yakınlık ve masraflar. Ayrıca, Mazzarol ve Soutar (2002) uluslararası öğrencilerin karar süreçlerinde üç aşama olduğunu ortaya koymuşlardır: (1) öğrenci uluslararası eğitim almaya karar verir, (2) ülke seçer ve (3) yüksek öğretim kurumu seçer. Birinci aşamada öğrenciyi yurtdışında eğitim almaya motive

eden faktörler, "itme faktörleri" olmaktadır. İkinci ve üçüncü aşamalarda ise öğrenci ülke ve yüksek öğretim kurumu seçimini "çekme" faktörlerine dayalı olarak yapmaktadır. Mazzarol ve Soutar (2002), kurumun itibarı, pazar profili, çok sayıda bölümlerin mevcut olması, ittifak veya koalisyonlar, offshore eğitim programları, personel uzmanlığı, inovasyon derecesi, bilgi teknolojisinin kullanımı, kaynaklar, tanıtım ve pazarlama çabaları gibi unsurların belirli bir kurumu rakiplerine göre daha üstün ve çekici yapacağını vurgulamışlardır.

Maringe ve Carter (2007) Afrikalı öğrencilerin İngiltere'deki yüksek öğretim kurumlarında eğitim almayı tercih etmelerine etki eden itme ve çekme faktörlerini analiz etmişlerdir. Söz konusu çalışmada altı unsurlu bir karar alma modeli geliştirilmiştir. Bu unsurlar: itme faktörleri (politik, ekonomik nedenler), kilit etkenler (arkadaş ve aile etkisi, medya gibi) bazında itme faktörleri, ülke düzeyinde çekme faktörleri, kurum ve program bazında çekme faktörleri, öğrencilerin yurtdışı eğitimle ilgili risk ve endişelerini ve deneysel memnuniyetsizliklerini içermektedir. Afrikalı öğrenciler, ülkelerindeki ekonomik durgunluk, siyasi istikrarsızlık, yetersiz yüksek öğretim kapasitesi gibi itme faktörlerinden dolayı yurtiçinde değil de İngilterede eğitim almayı tercih etmektedirler. Öte yandan, öğrencilerin İngiltere'de yüksek öğrenime karar vermek için dikkate aldıkları çekme faktörleri; uluslararası tanınırlık, uluslararası eğitim kalitesi, mükemmel öğretim ve öğrenim ortamları, kolay başvuru süreci, yarı zamanlı çalışma imkanı gibi faktörleri içermektedir. Yurtdışı eğitimle ilgili öğrencilerin; masraflar, derslerde başarılı olamama, uygun yarı zamanlı iş bulamama, vize kısıtlamaları ve sık yapılan değişiklikler, olumsuz sosyo-kültürel etkiler gibi korku ve endişelerinin olduğu ortaya konulmuştur.

Yang (2007) Çinli öğrencilerin Avustralya'yı yurtdışı eğitim destinasyonu olarak seçmelerinde etkili olan itme ve çekme faktörlerini incelemiştir. Araştırma verileri, Avustralya'da yüksek öğrenim görmeyi düşünen ve Avustralya'daki Central Queensland Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan iki grup Çinli öğrencilerden anket ve mülakat yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, birinci grup için üniversitenin itibarının en önemli faktör olduğu ortaya konulmuştur. Öğrenciler, üniversitenin iyi itibara sahip olmasının hem kendi ülkelerinde hem Avustralya'da iyi firstlar elde etmelerini sağlayacağı görüşündedirler. İkinci grubun seçiminde ise Avustralya'daki düşük eğitim ücretleri ve düşük yaşam masrafları etkili olmuştur.

Ahmad ve Buchanan (2016) uluslararası öğrencilerin Malezya'da eğitimi tercih etmesinde etkili olan çekme faktörlerini incelemişlerdir. Araştırma verileri, Kuala Lumpur'daki üç tane uluslararası şube kampüslerinde (Avustralya, İngiltere, Hindistan) eğitim görmekte olan 24 yabancı uyruklu öğrenciden mülakat yoluyla elde edilmiştir. Söz konusu çalışma, kurumsal çekme faktörlerinden ziyade ülke bazındaki çekme faktörlerini araştırmaya odaklanmıştır. Düşük eğitim ücretleri ve yaşam masrafları, Müslüman bir ülke olması, diğer Batı ülkelerine göre kültürel farklılığın asgari düzeyde olması, politik yönden istikrarlı olması, eğitim almak için güvenilir bir ülke olması, ülkede İngilizce dilinin yaygın olarak konuşulması ve seyahat için popüler olan ülkede farklı kültürleri öğrenmek isteği gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin Malezya'da eğitim almayı tercih ettikleri araştırma sonucunda ortaya konulmuştur. Ayrıca,

öğrencilerin kararı üzerinde ailelerinin, arkadaşlarının, Malezya'da önceden eğitim alan öğrencilerin tavsiyeleri de etkili olmuştur.

Shanka ve arkadaşları (2006) tarafından uluslararası öğrencilerin Perth (Batı Avustralya) şehrindeki üniversitede eğitim görmelerindeki başlıca sebepler araştırılmıştır. Araştırma verileri, Malezya, Singapur, Endonezya, diğer Asya ülkelerinden ve Asya dışı ülkelerinden gelen öğrencilerden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Bu öğrencilerin seçim kriterleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak için Uyum Analiz Tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, farklı ülkelerden gelen öğrenciler arasında istatistik yönden anlamlı farklılıklar ortaya konulmuştur. Singapur'dan gelen öğrencilerin seçimleri üzerinde coğrafi yakınlık ve eğitim kalitesi etkili olurken, Malezyalı öğrencilerin seçimleri üzerinde ise güvenlik ve eğitim kalitesi etkili olmuştur. Endonezya'dan gelen öğrencilerin seçimlerinde coğrafi yakınlık ve Perth'de yaşayan veya eğitim gören arkadaşlar, diğer Asya ülkelerinden gelen öğrenciler için ise eğitim kalitesinin önemli faktör olduğu ortaya konulmuştur.

Özoğlu ve arkadaşları (2015) yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'yi eğitim destinasyonu olarak seçme kararlarını etkileyen faktörleri ve bu öğrencilerin Türkiye'de yaşadıkları sorunları araştırmışlardır. Araştırma verileri, Ankara ve İstanbul şehirlerinde eğitim görmekte olan ve Azerbaycan, Doğu Türkistan, Afganistan, Kırgızistan, Kazakistan, Bosna-Hersek, Fas, Filistin ve Arnavutluk ülkelerinden gelen 37 uluslararası öğrenciden mülakat yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; yüksek eğitim kalitesi, uygun eğitim ücretleri ve yaşam masrafları, burs imkânları, kültürel ve etnik yakınlık, din, akraba ve arkadaşların tavsiyesi gibi faktörlerden dolayı yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'de eğitim almayı tercih ettikleri ortaya konulmuştur. Bunun yanında, öğrenciler başvurma sürecinde, vize ve kayıt işlemlerinde problemler yaşamışlardır. Yeterli seviyede Türkçe bilmediklerinden dolayı akademik hayatlarında dersleri anlamada, ödevleri yapmada, öğretim üyeleri ile iletişim kurmada zorluklar çekmişlerdir. Sosyal hayatlarında ise kültürel farklılık, konaklama ve finansal problemlerle karşılaşmışlardır.

Chew ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan araştırmada uluslararası öğrencilerin kendi ülkelerindeki arkadaşlarına Malaysia Utara Üniversitesini (UUM) önermesinde etkili olan faktörlerin ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri, Çin, Afrika, Güney Doğu Asya ve Orta Doğu bölgelerinden gelen 300 uluslararası öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, altı temel faktörden oluşan bir ölçek ortaya konulmuştur. Sözkonusu ölçekte yer alan temel faktörler: hizmet kalitesi, sosyal faktör, altyapı, kurumun itibarı, ekonomik faktör ve denklik. Genel olarak, bu altı faktör açısından öğrencilerin orta düzeyde memnun oldukları ortaya konulmuştur. Araştırma bulguları, Ortadoğu ve Afrikada'dan gelen öğrencilerin kendi ülkelerindeki arkadaşlarına UUM'ünü önerme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, şu anda Doktora eğitimini sürdürmekte olan uluslararası öğrencilerin UUM'ünü kendi ülkelerindeki arkadaşlarına önerme olasılığının Yüksek Lisans yapan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Hizmet kalitesi, sosyal faktör, altyapı, kurumun itibarı gibi faktörlerin öğrencilerin UUM'ünü kendi ülkelerindeki arkadaşlarına tavsiye

etmelerini önemli derecede etkilediği, ekonomik faktörün ise önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Lee (2014) uluslararası öğrencilerin neden Tayvan'da eğitim almayı tercih ettiklerini ve buna nasıl karar verdiklerini araştırmıştır. Araştırma verileri, Tayvanda eğitim almakta olan 72 yabancı uyruklu öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Öğrencilerin karar verme süreçlerinin iyi anlamak ve faktörlerin öncelik sıralamasını görmek amacıyla Analitik Hiyerarşi Süreci yöntemi kullanılmıştır. Eğitim destinasyonu seçimini etkileyen tüm faktörler yedi temel boyutta sınıflandırılmıştır. Bunlar; kişisel gelişim, ev sahibi ülke hakkında bilgi ve farkındalık, başkaların tavsiyeleri, öğrenme ortamı, masraflar, sosyal bağlantılar ve coğrafi yakınlık ve kurumun imajı'dır. Araştırma sonuçlarına göre, uluslararası öğrencilerin Tayvanı seçme kararlarını en çok 'masraflar'ın etkilediği, en az ise 'başkalarının tavsiyeleri'nin etkilediği ortaya konulmuştur. İlk üç sırada yer alan faktörler; 'samimi ve destekleyici öğrenim ortamı', 'eğitim kalitesi', 'yurtdışında alınan eğitimin tanınması' şeklinde ortaya çıkmıştır. Son üç sırada ise 'arkadaşların önerisi', 'ajans / temsilcilerin önerisi' ve 'benim için bilinen diğer öğretim kurumları ile bağlantılar' gibi faktörler yer almaktadır. Yazar, yurtdışında eğitim alma kararını etkileyen faktörlerin önemlilik derecelerine göre farklılık göstereceğini vurgulamıştır.

Literatürde yabancı uyruklu öğrencilerin ülke ve üniversiteye karşı tutumları üzerine yapılan çalışmaların bir kısmının öğrencilerin memnuniyet düzeylerini belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ölçmek ve daha iyi değerlendirmek adına yapılmış birçok çalışma literatürde mevcuttur. Bu çalışmalar hem öğrencilerin hangi konuları önemli gördüğünü hem de bu konulardaki memnuniyet düzeylerini ortaya koymaktadır.

Hasan ve Masri (2015) Malezya'daki özel üniversitelerde eğitim gören uluslararası öğrencilerin üniversiteden memnuniyet düzeylerini araştırmışlardır. Araştırma verileri, Malezya'daki 7 özel üniversitede eğitim almakta olan 202 yabancı uyruklu öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmada öğrenci memnuniyetini etkileyen bağımsız değişkenler olarak; hizmet kalitesi, fiyat ve ücretler, öğrenci-öğretim üyesi ilişkisi ve üniversite karakteristiği ele alınmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre en önemli faktörün üniversite karakteristiği olduğu, ardından sırasıyla öğrenci-öğretim üyesi ilişkisi, fiyat ve ücretler ve hizmet kalitesinin olduğu ortaya konulmuştur. Yazarlar, uluslararası öğrencilerin sayısını artırmak için karar vericilerin odaklanması gereken konunun üniversite karakteristiği olduğunu ve üniversitede eğitim ile eğlencenin birlikte olabileceği bir çevrenin yaratılması gerektiğini tavsiye etmişlerdir.

Cevher (2016) tarafından yapılan araştırmada Türkiye'deki bir kamu üniversitesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteden memnuniyetlerinin, karşılaştıkları engellerin ve yaşadıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri 100 uluslararası öğrenciden anket yöntemiyle elde edilerek, nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmada 4 temel boyuttan oluşan ölçek ortaya konulmuştur. Bunlar; somut unsurlar, yeterlilik ve tutum, içerik ve sunum, ve güvenirlilik. Araştırma sonuçları, somut unsurlar kategorisinde olumlu olarak spor tesisleri, olumsuz olarak barınma maliyetleri şeklinde; yeterlilik ve tutum

kategorisinde olumlu olarak fakülte personeli ilgisi, olumsuz olarak da hocaların ders içeriği konusundaki ve derslerden sonraki destek yetersizliği şeklinde; içerik ve sunum kategorisinde olumlu olarak hocaların uzmanlık alanlarına hakimiyeti, olumsuz olarak da Türkiye'deki yabancı öğrenci iş ve işlemlerindeki bürokratik karışıklığı, uzunluğu şeklinde; güvenilirlik kategorisinde ise olumlu olarak yardımsever ve misafirperver bir arkadaşlık ortamı, olumsuz yönde ise yalnızlık ve sahihsizlik hissi şeklinde çıkmıştır.

Douglas ve arkadaşları (2006) İngiltere'deki Liverpool John Moores Üniversitesi'nde öğrenim gören yerli ve yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteden memnuniyet düzeylerini tespit etmişlerdir. Araştırma verileri, toplam 864 öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmada, üniversite hizmetlerinin hangilerinin en önemli olduğunu ve hangi derecelerde öğrencilerin memnun olduklarını belirlemek amacıyla "hizmet-ürün paketi" kavramı kullanılmıştır. "Hizmet-ürün paketi", üniversitelerin öğrencilerine sunduğu birçok mal ve hizmetten oluşan ayrılmaz bir sunum anlamına gelmektedir. Bu paket üç öğeden oluşmaktadır: fiziksel mallar (ders anlatımı, sunumlar, notlar, ders materyalleri, derslikler, dekorasyon, aydınlatma vs.); açık hizmet (öğretim üyesinin bilgisi, personel uzmanlığı, eğitimin kalitesi, konu içeriğinin zorluğu vs.); kapalı hizmet (öğrencilere üniversite tarafından gösterilen ilgi, destek, samimiyet vs.). Araştırma bulgularına göre, öğrenciler için üniversite hizmetlerinden en önemlisi personelin öğretim yeteneği ve konu uzmanlığı olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca, ders anlatımları ve ders materyallerinin de öğrenciler için önemli olduğu görülmüştür. Dersliklerde dekorasyon, mobilya gibi fiziksel malların öğrenciler için önemli faktör olmadığı ortaya çıkmıştır.

Yıldırım ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin üniversitede sunulan hizmet ve olanaklara yönelik memnuniyet düzeyleri ve memnuniyet düzeylerini belirleyen etkenler (cinsiyet, not ortalaması, sınıf, hizmetler, spor, kültür ve sanat etkinlikleri, üniversite personeliyle iletişim ve üniversitede sunulan programlar) araştırılmıştır. Araştırma verileri, toplam 1387 öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Faktör analizi sonuçlarına göre, üniversitede sunulan olanak ve hizmetlere yönelik memnuniyetin 6 boyutlu bir yapı gösterdiği bulunmuştur. Bunlar; hizmetler, etkinlikler, iletişim, programlar, yemek ve barınma ve fiziksel olanaklardır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin genel memnuniyet düzeyleri yüksektir. Üniversitenin sosyal, kültürel ve sportif etkinlikleri öğrencilerin en çok memnun oldukları alanlar olurken, kampüsteki yemek olanakları ve ders kayıt sistemi az memnun oldukları alanlar olarak ortaya çıkmıştır. Kadın öğrencilerin ve not ortalaması yüksek olan öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, 1. sınıfların 4. sınıflardan daha memnun olduğu bulunmuştur.

Uka (2014) Arnavutluk'taki yüksek öğretimin kalitesini ölçmek amacıyla öğrencilerin üniversitenin fiziksel çevre ve hizmetlerinden memnuniyet düzeylerini araştırmıştır. Araştırma verileri, toplam 200 öğrenciden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, yükseköğretim kurumlarının hizmet ve olanaklarından memnuniyet düzeyleri bakımından erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Üniversite tarafından sağlanan öğrenci hizmetlerinin (akademik danışmanlık hizmetleri, kariyer planlama hizmetleri, mali yardım hizmetleri, kafeterya hizmeti, sosyal ve kültürel

faaliyetler vs.) çoğunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Herdlein ve Zurner (2015) karma yöntem yaklaşımını kullanarak, üniversite ortamı ve öğrencilerin memnuniyet, ihtiyaç ve öğrenme çıktıları algıları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma verileri, toplam 33 yerli ve yabancı uyruklu öğrenciden elde edilmiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin üniversiteden genel olarak memnun olduklarını ve üniversitenin tarihi, itibarı, binaları ve akademik programları hakkında olumlu ilk izlenimleri olduğunu göstermiştir. Ulusal öğrenciler, yurt dışından gelen öğrencilerin bulunduğu bir üniversitede eğitim almaktan memnun olduklarını vurgulamışlardır. Öğrencilerin kendileri için mevcut olan hizmetler ve fırsatlar hakkında bilgi edinmek istediklerini, iç bilgi akışı (iletişim) olmamasından dolayı endişeli olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin konaklama yeri bulma, yarı zamanlı işe yerleştirme, özel ders, geliştirilmiş oryantasyon programları ve daha uygun toplantı yerleri ve salonlar gibi hizmetlere olan ihtiyaçları olduğu tespit edilmiştir.

3. Yöntem

Yabancı uyruklu öğrencilerin gözüyle eğitim destinasyonu olarak Kırgızistan'ın ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin cazibesini belirlemek amacıyla bir anket formu geliştirilmiştir. Anket formunun hazırlanmasında daha önce yapılan benzer çalışmalardan (Mazzarol & Soutar, 2002; Yang, 2007 ; Shanka et al., 2006; Yun, 2017; Lee, 2014; Singh, 2016; Eder et al., 2010) yararlanılmıştır. Anketin birinci bölümünde Kırgızistan ve KTMÜ'ya ilişkin 5'li likert ölçeğinde ("1 kesinlikle katılmıyorum" ve "5 tamamen katılıyorum") hazırlanmış 27 ifade, ikinci bölümünde ise demografik sorulara yer verilmiştir.

Anket formları İngilizce olarak hazırlanmış ve Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Çeviri hataları ve yanlış anlaşılabilir ifadeleri düzeltmek amacıyla pilot bir uygulama yapılmıştır. 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı itibarıyla KTMÜ'de toplam 5586 öğrenci bulunmakta ve bunların içerisinde 839 öğrenci (% 15) Kırgızistan dışından, ağırlıklı olarak Türkiye, Tajikistan, Kazakistan, Özbekistan, Afganistan, Çin, Rusya gibi ülkelerden geldiği görülmektedir (http://oidb.manas.edu.kg/uyruk_ogrsay.htm, 12.07.2017). Bu anketleden 0,95 güven aralığı ve 0,05 hata payına göre örneklem sayısı 264 olarak hesaplanmıştır (www.surveysystem.com, 12.07.2017). Daha sonra anketörler aracılığıyla Mayıs 2017 tarihinde KTMÜ'de kayıtlı uluslararası öğrencilerle ile yüz yüze gelerek uygulanmıştır. Hatalı, eksik cevaplandırılmış anket formları çıkartıldıktan sonra 226 anket formu analizler için esas alınmıştır.

Araştırmada kullanılan anket formunun güvenilirliğini görebilmek için Alpha katsayısı 27 değişken üzerinden hesaplanmış ve 0,913 olarak elde edilmiştir. Bu katsayı sosyal bilimler alanındaki çalışmalarda genel olarak yeterli kabul edilen 0.650'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Verilerinin analizinde amaca yönelik istatistiksel analizlerden yararlanılmış ve elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

4. Bulgular

Katılımcılarla ilgili ayrıntılı demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
• Erkek	164	72,6
• Kadın	62	27,4
<i>Toplam</i>	226	100,0
Yaş		
• 21 yaşa kadar	104	46,0
• 22 yaş ve üzeri	122	54,0
<i>Toplam</i>	226	100,0
Ülke		
• Türkiye	120	53,1
• Diğer Ülkeler	106	46,9
<i>Toplam</i>	226	100,0
Sınıf		
• Hazırlık	32	14,2
• Birinci	76	33,6
• İkinci	56	24,8
• Üçüncü	33	14,6
• Dördüncü	29	12,8
<i>Toplam</i>	226	100,0
Fakülte		
• Hazırlık	28	12,4
• İİBF	42	18,6
• Turizm	24	10,6
• Edebiyat	66	29,2
• İletişim	37	16,4
• Diğer	29	12,8
<i>Toplam</i>	226	100,0
Barınılan Yer		
• Yurt	143	63,3
• Kiralık ev	83	36,7
<i>Toplam</i>	226	100,0
Not Ortalaması		
• 1-2	33	14,6
• 2-3	117	51,8
• 3-4	50	22,1
<i>Toplam</i>	200	88,5

Araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrencilerin yaklaşık % 73 gibi büyük bir kısmı erkek, geriye kalan % 27'lik kısmı kız öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin yaş dağılımlarına baktığımızda % 46'sının 21 yaşın altında ve % 54'nün ise 22 yaşın üzerinde olduğu görülmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmı (% 53) Türkiye Cumhuriyeti'nden, geriye kalan % 47'lik kısmı diğer ülke vatandaşlarından oluşmaktadır. Diğer ülke grubunda, öğrenci sayıları dikkate alındığında sırasıyla; Tajikistan, Kazakistan, Özbekistan, Afganistan, Çin, Moğolistan, Rusya, Azerbaycan yer almaktadır. Söz konusu öğrenciler hazırlık sınıfından başlayarak farklı sınıflarda eğitim görmektedirler. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımının genel olarak dengeli olduğu söylenebilir. KTMÜ'de toplamda 9 fakülte, 3 yüksekokul, 1 meslek yüksekokulu ve 2 enstitü faaliyet göstermektedir. Bu araştırma sadece lisans düzeyinde eğitim görmekle olan öğrencilerle sınırlıdır. Araştırmaya katılan 226 yabancı uyruklu öğrenciden % 18,6'sı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde, % 10,6'sı Turizm ve Otelcilik

Yüksekokulunda, % 29,2'si Edebiyat Fakültesinde, % 16,4'ü İletişim Fakültesinde, % 12,4'ü hazırlık sınıfında ve geriye kalan % 12,8'inin ise diğer fakültelerde kayıtlı olduğu görülmüştür. Diğer fakülteler grubunda; Fen Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi, İlahiyat Fakültesi yer almıştır. Öğrencilerin % 63,3 gibi önemli bir kısmının üniversite yurdunda, geriye kalan % 36,7'lik kısmının ise kiralık evlerde ikamet ettikleri ortaya çıkmıştır. Genel akademik not ortalaması bakımından, yabancı uyruklu öğrencilerin yaklaşık % 15'lik kısmı 1-2 arasında ortalamaya, % 52'lik kısmının 2-3 arasında ortalamaya ve % 22'lik kısmının 3-4 arasında ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Kırgızistan ve KTMÜ hakkındaki görüşlerinin ortalama puanları, standart sapmaları ve bu ortalamaların "Orta derecede katılıyorum=3" puanına göre farklılıkları Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, 'Kendi ülkemde üniversiteye başvurmak zordur' ifadesine orta derecede (ort.2,9) katıldıklarını belirtmişlerdir. İtme faktörlerini oluşturan, diğer ifadelerle alınan cevap ortalamaları (2,3-2,7 arasında) ise 3'ten farklı olduğu, dolayısıyla bu ifadelerle öğrencilerin katılmadıkları söylenebilir.

Ülke bazında çekme faktörlerine ilişkin sonuçlara baktığımızda, 'Kırgızistan'da yaşam masrafları kendi ülkeme göre düşüktür' (ort.3,0), 'Kırgızistan'a olan seyahat masrafları düşüktür' (ort.3,1) ve 'Kırgız kültürü kendi kültürüme benzemektedir' (ort.3,0) ifadelerine öğrencilerin orta derecede katıldıkları görülmüştür. Ancak, yabancı uyruklu öğrenciler ülke bazındaki diğer çekme faktörlerini oluşturan ifadelerle katılmadıkları yönde görüş bildirmişlerdir. Örneğin, öğrenci vize işlemlerinin kolay olmadığını (ort. 2,4) düşünmektedirler.

Kurum bazında çekme faktörlerine ilişkin ifadelerde KTMÜ'de staj (ort. 2,4), burs imkanlarının (ort.2,3) ve üniversite tanıtım faaliyetlerinin yeterliliği (2,5) konusunda olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bunun dışında, genellikle eğitim yeri olarak KTMÜ'ne ilişkin olumlu görüş belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrenciler 'Kırgızistan'da KTMÜ eğitim kalitesi açısından en iyi üniversite' (ort. 3,5) olduğunu ve 'KTMÜ uluslararası bir ortam' sağladığını (ort. 3,3) düşünüyorlar. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrenciler Kırgızistan'da eğitim almaktan memnun olduklarını (ort.3,4) ve Kırgızistan'ı başkalarına da tavsiye etmeye (ort.3,0) hazır oldukları yönde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 2. Öğrencileri İtme ve Çekme Faktörlerine Yönelik Ortalamaları ve “Orta derecede katılıyorum=3” Puanına Göre Test Sonuçları

	İfadeler	N	Ortalama	Standart Sapma	Önem Seviyesi
İtme Faktörleri	Yurtdışı eğitim yerel eğitimden daha kalitelidir	226	2,7611	1,24917	,004*
	Kendi ülkemde üniversiteye başvurmak zordur	226	2,8938	1,34569	,237
	İstediğim bölüm/program ülkemde mevcut değildir	225	2,3200	1,30753	,000*
	Gelecekte yurtdışına göç etme niyetim vardır	223	2,5874	1,41110	,000*
Ülke Bazında Çekme Faktörleri	Kırgızistan'da yaşam masrafları kendi ülkeme göre düşüktür	225	3,0222	1,48938	,823
	Kırgızistan'a olan seyahat masrafları düşüktür	222	3,0856	1,43408	,601
	Kırgızistan'da öğrenci vize işlemleri kolaydır	224	2,4554	1,35189	,000*
	Kırgızistan yaşamak için güvenli bir ülkedir	225	2,6178	1,34152	,000*
	Kırgızistan'da ırk ayrımcılığı düşüktür	224	2,4018	1,20879	,000*
	Kırgız kültürü kendik ültürüme benzemektedir	223	3,0045	1,34733	,960
	Kırgızistan coğrafi olarak memleketime yakındır	224	2,7679	1,42673	,016*
Kurum Bazında Çekme Faktörleri	Kırgızistan'da KTMÜ eğitim kalitesi açısından en iyi üniversitedir	225	3,5867	1,29311	,000*
	KTMÜ uluslararası bir ortam sağlamaktadır	225	3,3422	1,18142	,000*
	İş hayatına hazırlanmak için KTMU mükemmel bir ortam sunmaktadır	226	3,0310	1,20145	,699
	KTMÜ'de eğitim sektörüne ait modern bilgi teknolojileri kullanılmaktadır	224	3,0402	1,20656	,619
	KTMÜ mükemmel yapıya sahiptir	226	2,8319	1,19928	,036*
	KTMÜ güçlü bir akademik personele sahiptir	225	3,2089	1,15955	,007*
	KTMÜ'dan çok sayıda başarılı öğrenci mezun olmaktadır	224	3,3438	1,31656	,000*
	KTMÜ'da sunulan burs imkanları yeterlidir	225	2,3111	1,27164	,000*
	KTMÜ'da staj olanakları yeterlidir	224	2,4821	1,16744	,000*
	KTMÜ'ya başvurma süreci kolaydır	224	3,1384	1,28933	,110
	KTMÜ öğrencisi olmamda yakın çevrem (arkadaş, aile) etkisi vardır	226	2,8805	1,27152	,159
	KTMÜ öğrencisi olmamda üniversite tanıtım faaliyetlerinin etkisi vardır	225	2,5378	1,20254	,000*
Memnuniyet	Kırgızistan'daki KTMÜ dışındaki üniversiteler hakkında yeterli bilgin var	226	3,0752	1,10699	,308
	KTMÜ'yü eğitim ücretli olsa bile tercih ederdim	223	2,3274	1,31022	,000*
	Kırgızistan'da eğitim almaktan memnunum	223	3,3767	1,20127	,000*
	Kırgızistan'ı eğitim almaları için başkalarına da tavsiye ederim	225	3,0356	1,28124	,678

*. Ortalamalar arasındaki fark $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Araştırma kapsamında yukarıda ele alınan ifadelerin ortalamalarının öğrencilerin geldiği ülkelere göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi ile test edilmiştir. KTMÜ'de kayıtlı öğrencilerin ağırlıklı olarak

Türkiye'den gelen öğrenciler olması nedeniyle, Türkiye dışındaki ülkeler 'Diğer ülkeler' kategorisi altında toplanmıştır. Sadece istatistiksel olarak anlamlı sonuç veren ifadelere tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 3. Ülke Bazında İtme ve Çekme Faktörlerinin Ülkelere Göre Farklılığı

İfadeler	Ülke	N	Ortalama	Standart Sapma	Önem Seviyesi
Yurtdışı eğitim yerel eğitimden daha kalitelidir	Diğer	106	3,3962	1,06618	,000
	Türkiye	120	2,2000	1,12720	
İstediğim bölüm/program ülkemde mevcut değildir	Diğer	105	2,5143	1,16119	,037
	Türkiye	120	2,1500	1,40617	
Gelecekte yurtdışına göç etme niyetim vardır	Diğer	105	3,1333	1,37328	,000
	Türkiye	118	2,1017	1,26349	
Kırgızistan'da öğrenci vize işlemleri kolaydır	Diğer	105	3,1238	1,19852	,000
	Türkiye	119	1,8655	1,19975	
Kırgızistan yaşamak için güvenli bir ülkedir	Diğer	105	3,3524	1,19277	,000
	Türkiye	120	1,9750	1,11869	
Kırgızistan'da ırk ayrımcılığı düşüktür	Diğer	106	2,8962	1,10349	,000
	Türkiye	118	1,9576	1,12769	
Kırgız kültürü kendi kültürüme benzemektedir	Diğer	104	3,2404	1,35457	,014
	Türkiye	119	2,7983	1,31213	
Kırgızistan coğrafi olarak memleketime yakındır	Diğer	105	3,7143	1,15787	,000
	Türkiye	119	1,9328	1,07932	

Buna göre, 'Yurtdışı eğitim yerel eğitimden daha kalitelidir', 'Gelecekte yurtdışına göç etme niyetim vardır', 'Kırgızistan'da öğrenci vize işlemleri kolaydır' gibi ifadelerde Türkiye'den gelen öğrenciler daha çok katılmadıkları (ortalamalar yaklaşık 2 civarında) yönde, diğer ülkelerden gelen öğrenciler daha çok katıldıkları (ortalamalar yaklaşık 3 ve üzerinde) yönde görüş bildirmişlerdir (Tablo 3). Tüm ifadelerde Türkiye'den gelen öğrencilerin algılamaları diğer ülkelerden gelenlere göre negatiftir.

Tablo 4. Kurum Bazında Çekme Faktörleri ve Memnuniyet Düzeyinin Ülkelere Göre Farklılığı

İfadeler	Ülke	N	Ortalama	Standart Sapma	Önem Seviyesi
Kırgızistan'da KTMÜ eğitim kalitesi açısından en iyi üniversitedir	Diğer	106	4,1321	,96684	,000
	Türkiye	119	3,1008	1,35543	
KTMÜ uluslararası bir ortam sağlamaktadır	Diğer	105	3,8190	,91757	,000
	Türkiye	120	2,9250	1,23099	
İş hayatına hazırlanmak için KTMÜ mükemmel bir ortam sunmaktadır	Diğer	106	3,7453	,84020	,000
	Türkiye	120	2,4000	1,11822	
KTMÜ'de eğitim sektörüne ait modern bilgi teknolojileri kullanılmaktadır	Diğer	105	3,6190	,95455	,000
	Türkiye	119	2,5294	1,17764	
KTMÜ mükemmel altyapıya sahiptir	Diğer	106	3,5189	,95848	,000
	Türkiye	120	2,2250	1,05689	
KTMÜ güçlü bir akademik personele sahiptir	Diğer	105	3,7333	1,01211	,000
	Türkiye	120	2,7500	1,08659	
KTMÜ'dan çok sayıda başarılı öğrenci mezun olmaktadır	Diğer	106	4,0094	,96110	,000
	Türkiye	118	2,7458	1,30866	
KTMÜ'da sunulan burs imkanları yeterlidir	Diğer	106	2,9245	1,15221	,000
	Türkiye	119	1,7647	1,11770	
KTMÜ'da staj olanakları yeterlidir	Diğer	105	2,9714	1,02335	,000
	Türkiye	119	2,0504	1,11878	
KTMÜ'ya başvurma süreci kolaydır	Diğer	104	2,7404	1,11473	,000
	Türkiye	120	3,4833	1,33463	
KTMÜ öğrencisi olmamda yakın çevrem (arkadaş, aile) etkisi vardır	Diğer	106	3,4434	,90586	,000
	Türkiye	120	2,3833	1,34216	
KTMÜ öğrencisi olmamda üniversite tanıtım faaliyetlerinin etkisi vardır	Diğer	106	2,9623	,98488	,000
	Türkiye	119	2,1597	1,25538	
KTMÜ'yü eğitim ücretli olsa bile tercih ederdim	Diğer	104	2,9038	1,13650	,000
	Türkiye	119	1,8235	1,24633	
Kırgızistan'da eğitilmekten memnunum	Diğer	105	3,9905	,80258	,000
	Türkiye	118	2,8305	1,23555	
Kırgızistan'ı eğitim almaları için başkalarına da tavsiye ederim	Diğer	106	3,7170	,92329	,000
	Türkiye	119	2,4286	1,25260	

KTMÜ'de sunulan burs ve staj imkanlarının yeterliliği bakımından ise Türkiye dışından gelen öğrenciler orta derecede katıldıklarını (ort. 3 civarında) belirtirken, Türkiye'den gelen öğrenciler katılmadıkları (ort. 1,7-2,0) yönde görüş belirtmişlerdir. Ancak, KTMÜ'ya başvurma sürecinin kolaylığı konusunda Türkiye dışından gelen öğrencilere göre (ort. 2,7) Türkiye'den gelen öğrencilerin (3,5) görüşleri daha olumludur. 'Kırgızistan'da eğitim almaktan memnunum' ifadesine Türkiye dışından gelen öğrenciler daha olumlu (ort.3,9) görüş bildirmişlerdir. 'Kırgızistan'ı eğitim almaları için başkalarına da tavsiye ederim' ifadesine Türkiye'den gelen öğrenciler katılmadıkları (ort. 2,4), Türkiye dışından gelen öğrenciler katıldıkları (ort.3,7) yönde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4'te kurum bazında çekme faktörleri ve öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin ülkelere göre farklılık gösteren sonuçları yer almaktadır. Her iki grup Kırgızistan'da KTMÜ eğitim kalitesi açısından en iyi üniversite olduğunu düşünmekle birlikte, Türkiye dışından gelen öğrencilerin (ort. 4,1) görüşü Türkiye'den gelen öğrencilere (ort.3,1) göre daha olumlu olduğu söylenebilir. Aynı şekilde birçok ifadeye Türkiye dışından gelen öğrenciler daha olumlu görüş belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim yeri olarak Kırgızistan ve KTMÜ hakkındaki görüşlerisınıflara göre farklılık gösterip göstermediği Tek Yönlü Varyans analizi ile test edilmiştir.

Ülke bazında itme faktörlerinin sınıflara göre farklılığı Tablo 5'te sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, 'Yurtdışı eğitim yerel eğitimden daha kalitelidir' ifadesine hazırlık sınıfındaki öğrenciler (ort. 3,3) ve birinci sınıf öğrencileri (ort. 2,9) orta derecede katıldıklarını belirtmişken, üst sınıflara doğru gittikçe öğrencilerin görüşü katılmıyorduma doğru değişmektedir. Aynı şekilde, 'Gelecekte yurtdışına göç etme niyetim vardır' ifadesine verilen cevapların ortalamalarının da hazırlık sınıfı için 3,1 ve birinci sınıflar için 2,8 olduğu görülmektedir.

İfadeler	Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	Önem seviyesi
Yurtdışı eğitim yerel eğitimden daha kalitelidir	Hazırlık	32	3,3125	1,14828	,007
	Birinci	76	2,9342	1,12351	
	İkinci	56	2,6250	1,25861	
	Üçüncü	33	2,3636	1,27029	
	Dördüncü	29	2,4138	1,40197	
	Toplam	226	2,7611	1,24917	
Gelecekte yurt dışına göç etme niyetim vardır	Hazırlık	32	3,1250	1,21150	,006
	Birinci	75	2,8267	1,47386	
	İkinci	55	2,1818	1,27789	
	Üçüncü	32	2,1562	1,22104	
	Dördüncü	29	2,6207	1,61276	
	Toplam	223	2,5874	1,41110	

Tablo 5. Ülke Bazında İtme Faktörlerinin Sınıflara Göre Farklılığı

Ülke bazında çekme faktörlerinin sınıflara göre farklılığı Tablo 6'da sunulmuştur. Tablo incelendiğinde tüm ifadelerde algılanan ortalama puanları alt sınıflardan üst sınıflara doğru çıktıkça düşmektedir. Diğer bir ifadeyle, Kırgızistan'ın yaşamak için güvenilir bir ülke olduğu, öğrenciler için vize işlemlerinin kolaylığı gibi göstergelere

karşı öğrencilerin görüşleri üst sınıflara doğru gittikçe olumsuz yönde değişmektedir. 'Örneğin, Kırgızistan yaşamak için güvenli bir ülkedir' ifadesine hazırlık sınıfı öğrencileri (ort. 3,6) katıldıkları yönde görüş bildirirken, dördüncü sınıf öğrencileri (ort. 2,4) katılmadıkları yönde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 6. Ülke Bazında Çekme Faktörlerinin Sınıflara Göre Farklılığı

İfadeler	Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	Önem seviyesi
Kırgızistan'da öğrenci vize işlemleri kolaydır	Hazırlık	32	2,6562	1,12478	,026
	Birinci	76	2,7500	1,38684	
	İkinci	56	2,2500	1,35177	
	Üçüncü	32	1,9062	1,14608	
	Dördüncü	28	2,4643	1,52709	
	Toplam	224	2,4554	1,35189	
Kırgızistan yaşamak için güvenli bir ülkedir	Hazırlık	32	3,6562	1,03517	,000
	Birinci	75	2,9200	1,42146	
	İkinci	56	2,2857	1,23162	
	Üçüncü	33	2,0000	1,06066	
	Dördüncü	29	2,0345	1,05162	
	Toplam	225	2,6178	1,34152	
Kırgızistan coğrafi olarak memleketime yakındır	Hazırlık	32	3,1875	1,17604	,041
	Birinci	76	2,9605	1,41836	
	İkinci	56	2,5357	1,43925	
	Üçüncü	32	2,7812	1,60110	
	Dördüncü	28	2,2143	1,31535	
	Toplam	224	2,7679	1,42673	

Kurum bazında çekme faktörlerinin sınıflara göre farklılığı Tablo 7'de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde, 'İş hayatına hazırlanmak için KTMU mükemmel bir ortam sunmaktadır', 'KTMÜ güçlü bir akademik personele sahiptir' ve 'KTMÜ'dan çok sayıda başarılı öğrenci mezun olmaktadır' ifadelerine hazırlık ve birinci sınıf öğrencileri

katıldıkları yönde görüş bildirmiş ve üst sınıflara doğru çıktıkça olumsuz yönde görüş bildirirken, KTMÜ'de sunulan burs (ort. 2,3) ve staj (ort. 2,4) imkanlarının yeterliliği konusunda tüm sınıflar yetersiz olduğuna dair görüş belirtmişlerdir. Bu durum alt sınıflardan üst sınıflara doğru çıktıkça daha da olumsuz yönde görüş bildirilmektedir.

Tablo 7. Kurum Bazında Çekme Faktörlerinin Sınıflara Göre Farklılığı

İfadeler	Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	Önem seviyesi
İş hayatına hazırlanmak için KTMU mükemmel bir ortam sunmaktadır	Hazırlık	32	3,3438	0,82733	,000
	Birinci	76	3,4474	1,12422	
	İkinci	56	2,7500	1,19469	
	Üçüncü	33	2,4848	1,37207	
	Dördüncü	29	2,7586	1,15434	
	Toplam	226	3,0310	1,20145	
KTMÜ güçlü bir akademik personele sahiptir	Hazırlık	32	3,6875	0,89578	,001

	Birinci	76	3,4342	1,18136	
	İkinci	55	3,0909	1,05887	
	Üçüncü	33	2,6061	1,27327	
	Dördüncü	29	3,0000	1,10195	
	Toplam	225	3,2089	1,15955	
	Hazırlık	32	3,9375	1,07576	
KTMÜ'dan çok sayıda başarılı öğrenci mezun olmaktadır	Birinci	76	3,5132	1,25956	,004
	İkinci	54	3,2593	1,34845	
	Üçüncü	33	2,9394	1,53987	
	Dördüncü	29	2,8621	1,09297	
	Toplam	224	3,3438	1,31656	
	Hazırlık	32	2,6875	1,14828	
KTMÜ'da sunulan burs imkanları yeterlidir	Birinci	76	2,5658	1,39843	,017
	İkinci	55	2,0909	1,20605	
	Üçüncü	33	2,1212	1,16613	
	Dördüncü	29	1,8621	1,09297	
	Toplam	225	2,3111	1,27164	
	Hazırlık	32	2,5000	1,04727	
KTMÜ'da staj olanakları yeterlidir	Birinci	74	2,9189	1,01707	,001
	İkinci	56	2,2143	1,24629	
	Üçüncü	33	2,3636	1,22010	
	Dördüncü	29	2,0000	1,13389	
	Toplam	224	2,4821	1,16744	

Diğer taraftan, 'Kırgızistan'daki KTMÜ dışındaki üniversiteler hakkında yeterli bilgi var' (ort.3,0) ifadesine de genel olarak orta derecede katıldıkları görülmektedir. Ancak, hazırlık sınıfındaki öğrencilerin ortalaması 2,5 iken, üst sınıflara doğru gittikçe bu artmakta ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ortalaması 3,3 olduğu görülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Eğitim hizmetlerinin ihracatında ve uluslararasılaşma faaliyetlerinde uluslararası öğrencilerin görüş ve memnuniyet düzeylerinin değerlendirilmesi ülkeler ve üniversiteler için önemli bir husustur. Araştırma sonuçlarına göre, KTMÜ'de kayıtlı olan yabancı uyruklu öğrenciler açısından Kırgızistan'ın eğitim yeri olarak cazibe düzeyinin genel olarak orta derecede olduğu söylenebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin Kırgızistan'ı tercih etmesinde itme faktörlerinin çok büyük etkisi olmadığı, daha çok çekme faktörlerinin etkili olduğunu söylemek olanaklıdır. Diğer bir ifadeyle, Kırgızistan'da yaşam masraflarının ve seyahat masraflarının düşük olması, kültürel yakınlık öğrencileri Kırgızistan'a yönelten faktörlerin başında gelmektedir. Ancak, yabancı uyruklu öğrencilerin gözüyle olumsuz etki yaratan durumlar da sözkonusudur. Örneğin, öğrenci vize işlemlerinin kolaylığı, güvenlik gibi konularda iyileştirmeye gidilmesi gerekir. Bu konular yabancı öğrencileri ülkeye çekebilmek için önem arz etmektedir.

Kurum bazında yabancı uyruklu öğrencilerin KTMÜ'den genel olarak memnun oldukları ortaya çıkmıştır. KTMÜ sahip olduğu altyapısı, akademik personeli, eğitim programları, kültürel ve sosyal ortamı itibarıyla yabancı uyruklu öğrenciler açısından çekicilik yaratmaktadır. Ancak, üniversite tanıtım faaliyetlerinin, burs ve staj imkanlarının yeterliliği konusunda iyileştirme yapılması gerekmektedir. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim amaçlı Kırgızistan'da olmaktan menun oldukları ve Kırgızistan'ı başkalarına da tavsiye etmeye hazır oldukları tespit edilmiştir. Ağırlıklı olarak Türk dünyası gençlerini içeren bu

örnek kitle açısından Kırgızistan ve KTMÜ uygun bir kültürel ve gelişim ortamı sunmaktadır.

Ülke bazında itme ve çekme faktörleri yabancı uyruklu öğrencilerin geldiği ülke gruplarına göre farklılık göstermektedir. Eğitim yeri olarak Türkiye'den gelen öğrencilerin Kırgızistan'a ilişkin görüşlerinin, Türkiye dışındaki diğer ülkelerden gelen öğrencilere göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Bu durum kurum bazındaki faktörler için de geçerlidir. Kırgızistan'ın ve KTMÜ'nün eğitim yeri olarak Türkiye dışındaki ülkeler (Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan, Afganistan, Mogolistan) açısından daha cazib olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, yabancı uyruklu öğrencileri Kırgızistan'a ve KTMÜ'ye yönelten faktörler sınıflara göre de farklılık göstermektedir. Alt sınıflardan üst sınıflara doğru gittikçe sözkonusu faktörlere ilişkin öğrencilerin algıları olumludan olumsuz doğru değiştiği söylenebilir. Diğer demografik faktörlere göre soruların çoğunda istatistiksek olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Araştırma bulgularına dayalı olarak, Türk Dünyası gençleri için Kırgızistan ve KTMÜ uygun bir kültürel değişim, gelişim ve hareketlilik ortamı sağladığı söylenebilir. Kırgızistan için yabancı uyruklu öğrencilerin sayısını arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kırgızistan yüksek öğretim sistemi eksiklikleri ve sorunları olmakla birlikte bu işe genel olarak hazır durumdadır. Sektördeki yoğun rekabet de yüksek öğretim kurumlarını bu yöne doğru zorlamaktadır. Yüksek öğretim kurumları kapasitelerini kullanabilmeleri için yeni pazar bölümlerini keşfetmesi, sunduğu hizmetleri farklılaştırmaları gerekmektedir.

Bu çalışma, Kırgızistan'ın eğitim hizmetinin ihracatına yönelik pazarlama stratejilerinin geliştirilmesinde önemli ipuçları sağlamakla birlikte, bir takım sınırlılıkları da barındırmaktadır. Bunlar içerisinde en önemlisi, çalışmanın sadece tek bir yüksek öğretim kurumunu kapsamasıdır. Yabancı uyruklu öğrencilerin gözüyle Kırgızistan'ın eğitim

yeri olarak değerlendirilebilmesi için ülkedeki diğer yüksek öğretim kurumlarında kayıtlı olan yabancı uyruklu öğrencileri de kapsayacak şekilde genişletilmesi yerinde olur.

Kaynaklar

Ahmad S.Z. & Buchanan F.R. (2016). Choices of Destination for Transnational Higher Education: "Pull" Factors in an Asia Pacific Market. *Educational Studies*, 42(2), 163-180.

Asya Kalkınma Bankası (2015). Yüksek Öğretim Değerlendirmesi: Kırgız Cumhuriyeti. Eğitim Raporu. <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/175940/higher-education-kgz.pdf>, 25.07.2017.

Böhm, A., Davis, T., Meares, D., & Pearce, D. (2002). Global Student Mobility 2025—Forecasts of the Global Demand for International Higher Education. http://www.foresightfordevelopment.org/sobipro/55/333-global-student-mobility-2025-forecasts-of-the-global-demand-for-international-higher-education_25.07.2017.

Cevher, E. (2016). Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Memnuniyeti. *International Journal of Eurasia Social Science*, 7(22), 337-349.

Chew, F.C., Ismail, R. & Eam L.H. (2010). Factors Affecting Choice for Education Destination: A Case Study of International Students at Universiti Utara Malaysia. In: The Third International Conference on International Studies (ICIS 2010), 1st-2nd December 2010, Hotel Istana Kuala Lumpur. College of Law, Government and International Studies, Universiti Utara Malaysia, Sintok, 1-10.

Douglas, J., Douglas, A. & Barnes, B. (2006). Measuring Student Satisfaction at a UK University. *Quality Assurance in Education*, 14(3), 251-267.

Eder, J., Smith, W. W. & Pitts, R.E. (2010). Exploring Factors Influencing Student Study Abroad Decision Choice. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 10(3), 232-250.

European Commission (2012). Higher Education in Kyrgyzstan. Eğitim Raporu. http://eacea.ec.europa.eu/tempus/participating_countries/overview/Kyrgyzstan.pdf, 25.07.2017.

Hasan, L. M. & Masri, R. (2015). Factors Influence the Satisfaction of International Students at Private Universities in Malaysia. *International Journal of Science and Research*, 4(8), 136-142.

Herdlein, Z. & Zurner, E. (2015). Student Satisfaction, Needs, and Learning Outcomes: A Case Study Approach at a European University. *SAGE Open*, 1-10.

Kırgızistan Milli İstatistik Kurumu (2014). Education and Science in the Kyrgyz Republic. <http://www.stat.kg/en/publications/sbornik-obrazovanie-i-nauka-v-kyrgyzskoj-respublike/>

Kırgızistan Milli İstatistik Kurumu (2015). Eğitim İstatistikleri. www.stat.kg, 30.07.2017.

Lee, C. (2014). An Investigation of Factors Determining the Study Abroad Destination Choice: A Case Study of Taiwan. *Journal of Studies in International Education*, 18(4), 362-381.

Maringe, F., & Carter, S. (2007). International Students' Motivation for Studying in UK HE: Insights into the Choice and Decision Making of African Students. *International Journal of Educational Management*, 21(6), 459-475.

Mazzarol, T. & Soutar, G.N. (2002). "Push-pull" Factors Influencing International Student Destination Choice. *International Journal of Educational Management*, 16(2), 82-90.

OECD (2016). Education at a Glance 2016. http://meyda.education.gov.il/files/MinhalCalcala/EAG2016.pdf_25.07.2017.

Özoğlu M., Gür B.S. & Coşkun İ. (2015). Factors Influencing International Students' Choice to Study in Turkey and Challenges They Experience in Turkey. *Research in Comparative and International Education*, 10(2), 223-237.

Shanka, T., Quintal V. & MEdMan R.T. (2006). Factors Influencing International Students' Choice of an Education Destination—A Correspondence Analysis. *Journal of Marketing for Higher Education*, 15(2), 31-46.

Singh, M. K.M. (2016). Socio-economic, Environmental and Personal Factors in the Choice of Country and Higher Education Institution for Studying Abroad Among International Students in Malaysia. *International Journal of Educational Management*, 30(4).

Uka, A. (2014). Student Satisfaction as an Indicator of Quality in Higher Education. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 4(3), 6-10.

UNESCO Institute for Statistics (2017). Global Flow of Tertiary-Level Students. http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow_30.07.2017.

Yang, M. (2007). What Attracts Mainland Chinese Students to Australian Higher Education. *Studies in Learning, Evaluation Innovation, and Development*, 4(2), 1-12.

Yıldırım, F. B., Güneri, O.Y. & Aydın, Y.Ç. (2015). University Students' Satisfaction Level. *Journal of Theory and Practice in Education*, 11(2), 521-533.

http://oidb.manas.edu.kg/uyruk_ogrsay.htm, 12.07.2017

www.surveysystem.com, 12.07.2017